

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 25 (8609)

23 ИЮНЬ

2016 йыл

КИШИ ЮМА

ТАМБЫЗ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ВАЪКИЛЛИ ОРГАН

Район депутатлар форумы

Янъыларда «Ногайский район» МО администрациясында «Республикада озгарылатаган туърлентуувлерде Дагестан депутатларынынъ туткан орыны» деген район депутатлар форумы озгарылды.

Онда кирис соьзи мен «Ногайский район» МО акимбасы К.Янбулатов шыгып соьиледи. Республикамызда болатан туърлентуувлерде Дагестан депутатларынынъ, соннынъ ишинде «Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ эм Авыллар йыйынынынъ депутатларынынъ туткан орыны акында докладты «Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ председателининъ орынбасары А.Янмурзаев этти.

«Ногайский район» МО район йыйынынынъ депутаты М.Толубаев Республикалык депутатлар форумынынъ кабыл этип алган резолюциясын оқып эситтирди.

Район форумынынъ ис куьнде-лигиндеги соров бойынша оз ойлар ман «село Терекли-Мектеб» СП

МО акимбасы З.Аджибайрамов, «с/с Карасувский» СП МО акимбасы Я.Динакаев, «Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ депутаты А.Сангишиев, Авыл йыйыны депутатлары А.Межитов («село Кунбатар» СП МО), Ф.Менглиалиева («село Кумли» СП МО), Н.Аджигайтаров («с/с.Арсланбековский» СП МО) боьлистер.

Сонъ район депутатлар форумынынъ катнасувшыларынынъ сорауларына явап берилди, кайбир депутатлар савгаландылар.

Шарадынъ ызында «Республикада озгарылатаган туърлентуувлерде Дагестан депутатларынынъ туткан орыны» республикалык депутатлар форумынынъ резолюциясы хош коьрилип, кабыл этилинип алынды.

Савгалав

«Ногайский район» МО акимбасы К.Янбулатовтынъ токтасы ман коьпийлык намыслы куьлыгы, ерли самоуправление органларынынъ абьрекетининъ пайдалыгын арттырувга эткен косымы эм белсенли гражданлык позициясы ушин тоьмендеги депутатлар «Ногайский район» МО-сыннынъ Сый грамотасы ман савгаланганлар – «Ногайский район»

МО Депутатлар Йыйынынынъ депутатлары Бекманбет Курманалиевич Мамуров, Омар-Гаджи Меджидович Шахбанов, Байрамали Абдуллаевич Машаков, Тамара Аменкеевна Айдабулова, «село Терекли-Мектеб» СП МО Депутатларынынъ авыл йыйынынынъ депутатлары Суьнбек Анатолевич Отевалиев, Зубаир Амитолич Динисламов, «село Кун-

батар» СП МО Депутатларынынъ авыл йыйынынынъ депутаты Амзатхан Алаудинович Межитов, «село Червленные Бурунь» СП МО Депутатларынынъ Авыл йыйынынынъ депутаты Курманбай Кадырович Сабутов эм «сельсовет Коктобинский» СП МО Депутатларынынъ Авыл йыйынынынъ депутаты Эрмуханбет Магомедович Янгишиев.

Уьстинликлер йораймыз

Янъыларда Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлигине етекиши болып бизим ердесимиз келген, Абдурахман Ильясович Койлубаев Дагестан Республикасынынъ Ногай районнынъ Карагас авылында 1983-нши йыл 14-нши май куьнинде тувган. Ерли школада битирип, Ростов каласына Россия МВД юридический институтына туьскен эм 2002-нши йыл уьстинлик битирген. Сол йыл ис абьректин Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлигинде баслаган. Бажарымлы,

оз исине мукаят яс спецалист 2009-нши йыл Махачкала каласында Россия МВД уголовлык излев управление-сине ислемеге барады, оперуполномоченный болып ислеген йыллары ишинде Абдурахман Ильясович озин ийги куьлыкшы этип коьрсеткен, ога энъ де кыйынлы эм яваплы ислер тапшырылатан эди. Сол затты айырым белгиледилер оны янъы ис орынына абькелип коьрсеткен Дагестан Республикасы бойынша МВД ведомстволар етекишлери, олар Абдурахман Ильясовичке янъы куьлы-

гында да яваплык пан ислемеге йорав эттилер. Ога куьлыгында уьстинликлер, би-ийликлер «Ногайский район» МО акимбасы Казмагомед Янбулатов йорады.

Ногай район иш ислер боьлигининъ етекишининъ куьлыгын юритувшиси болып куьлыгын бардырады полиция майоры Абдурахман Ильясович Койлубаев. Сол яваплы орында биз ога уьстинликлер йораймыз, ол етекишлейтган боьлик районнымыздынъ тынышлыгын канагатлавада абь дайым да алдыда болганын куьтемиз.

КАВЫФЛЫ АВЫРУВ

Балаларымызды саклайык

Районымызда бу куьнлерде вируслы инфекция бойынша авыр аьллер туьзилген. Инфекциялы маразлар оьшигип, район орталык больницасына туьскен балалардынъ саны коьбейди. Ата-аналардынъ абь бириси озь балаларын кавыфлы мараздан саклаудан тура тынышсызланадылар, район орталык больницасындагы врачлар сав куьн эм кешеси мен ислеп авырыган балаларга озь коьмегин этедилер. Бу авыр аьллер туьзилген себептен, «Ногайская ЦРБ» ГБУ бас врачы Зармухамед Балигишиев район администрациясында организациялар етекшилер алдына шыгып авырувдан тура райондагы аьллерди эм

оннан сакланув амаллар акында айтты.

– Бу вакытка районымызда 3 яс балада серозный менингит маразы аянланган. Олардынъ экеви районга баска ерлерден келген – элимиздинъ сырт эм Астрахань калаларыннан. Баска яктан келген эки балады, айлак кеш, авырувды озгарып коьмек тилеп келген себептен, врачлар куткара алмадылар. Заманы ман врачларга коьрсетилген балаларга тийисли ярдам этиледи, эм оларды савлайын эмлемеге куьшлер эм амаллар бар, дарманлардан тура да маьселе йок, кереклилер больницада бар. Соннынъ уьшин баьри ата-аналарга бала-

лардынъ авырыганын сезгенлей ок, врачка коьрсетиниз деген тилек салынады. Олай дегенимиз, саьбийлердинъ эти кызса, куьши-карувы тайса, басы авырыса, куьсса, шаркына сепкинлик шыкса – бу авырувдынъ баслапкы кебининъ белгилери.

Бизим баьримизди де кайдан ол вирус келген деген сорау тынышсызландырады. Бу сорауга толы явап бирев де берип болмаяк. Баска ава шартларында яшап, ерин авыстырган балаларда авырув куьшленеди. Районымыздынъ балалар бавларына баска ерлерден келген саьбийлер барады, олар келген ерлерден эпидемиялык яктан аьллер онъайлы деп справка тилемеге

тийисли.

Районымызда инфекцияга карсы штат туьзилген. Озган юма врачлар уьй-уьйге кирип саьбийлерди тергеп шыктылар. Биринши куьн – 28, экинши куьн – 24, уьшинши куьн – 12 балада инфекциялы авырувлар аянланды. Соны ман тергевлер токтатылды. Аьлиги заманга больницанынъ инфекция боьлигинде – 18, балалар боьлигинде – 10 бала инфекциялы авырувлардан эмленедилер. Бу юмадынъ ызында инфекциядынъ астала нувы каралады. Катты куьн районнымызга санавиация келди. Биз куьн сайын Роспотребнадзорга билдирув-лер йиберемиз, – деди ол.

Солай ок йыйылганлар Зармухамед Кумаровичке туьрли сораулар бердилер. Олардынъ арасында авырувдан кайтип сакланув кереги акында сораулар да бар эди.

– Авырувдан сакланув уьшин савлыкты саклау яшав кебин юритув керек: пайдалы, витаминлерге бай азыклар ман пайдаланмага, соны ман иммунитетти беркитпеге тийисли. Шыныкпага коркпаныз, оны ман яздынъ басында ок каьр шеги-нъиз. Балаларды мундай исси куьнлерде коьп куьнге шыгарманьыз, – деген маслагатын берди район орталык больницасынынъ бас врачы.

Н.КОЖАЕВА.

«Шоьл тавысына» язылынъыз!

«Шоьл тавысы» республикалык газетасына 2016-ншы йылдынъ экинши ярым йылына язылув тамамланады. Язылувдынъ баасы районымыздынъ почта боьликлеринде – 247 маьнет 44 каьпик, редакциядан – 180 маьнет.

ЗАКОН РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН

Об обеспечении доступа к информации о деятельности органов государственной власти Республики Дагестан

Статья 1. Цели и предмет регулирования настоящего Закона

1. Целью настоящего Закона является создание условий для реализации права граждан, организаций, общественных объединений на доступ к информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан.

2. Предметом регулирования настоящего Закона являются отношения, возникающие при обеспечении доступа граждан, организаций, общественных объединений к информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан (далее также – государственные органы).

Статья 2. Законодательство Республики Дагестан о доступе к информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан

1. Законодательство Республики Дагестан о доступе к информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан основывается на Конституции Российской Федерации, Федеральном законе от 9 февраля 2009 года № 8-ФЗ «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления» (далее – Федеральный закон «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления»), иных федеральных законах и нормативных правовых актах, Конституции Республики Дагестан и состоит из настоящего Закона, иных нормативных правовых актов Республики Дагестан, регулирующих правоотношения в данной области.

2. Основные понятия, используемые в настоящем Законе, применяются в тех же значениях, что и в Федеральном законе «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления».

Статья 3. Сфера действия настоящего Закона

1. Действие настоящего Закона распространяется на отношения, связанные с обеспечением доступа пользователей информации к информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан.

2. Если законами и иными нормативными правовыми актами Республики Дагестан, принятыми по предметам ведения субъектов Российской Федерации, предусматриваются особенности предоставления отдельных видов информации о деятельности государственных органов, положения настоящего Закона применяются с учетом особенностей, предусмотренных этими законами и иными нормативными правовыми актами Республики Дагестан.

3. Действие настоящего Закона распространяется на отношения, связанные с предоставлением государственными органами информации о своей деятельности по запросам редакций средств массовой информации, в части, не урегулированной законодательством Российской Федерации о средствах массовой информации и не распространяется на правоотношения, регулирование которых осуществляется в соответствии с положениями федерального законодательства.

4. Действие настоящего Закона не распространяется на:

1) отношения, связанные с обеспечением доступа к персональным данным, обработка которых осуществляется государственными органами;

2) порядок рассмотрения государственными органами обращений граждан;

3) порядок предоставления государственным органом в органы государственной власти Российской Федерации, органы государственной власти субъектов Российской Федерации, иные государственные органы, органы местного самоуправления информации о своей деятельности в связи с осуществлением указанными органами своих полномочий.

Статья 4. Организация доступа к информации о деятельности государственных органов, органов местного самоуправления Республики Дагестан

1. Организация доступа к информации о деятельности государственных органов осуществляется в порядке, установленном государственными органами в пределах своих полномочий, с учетом требований Федерального закона «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления».

самоуправления).

2. Информация о деятельности государственных органов размещается в информационных системах общего пользования, в том числе в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (далее – сеть «Интернет»), а также в помещениях, занимаемых указанными органами, и иных отведенных для этих целей местах в порядке, установленном Федеральным законом «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления».

3. Ознакомление пользователей информацией с информацией о деятельности государственных органов, находящейся в библиотечных и архивных фондах Республики Дагестан, осуществляется в порядке, установленном законодательством Российской Федерации о библиотечном и архивном деле и принимаемыми в соответствии с ним иными нормативными правовыми актами, а также в порядке, установленном законодательством Республики Дагестан о библиотечном и архивном деле и принимаемыми в соответствии с ним иными нормативными правовыми актами государственных органов.

Статья 5. Форма предоставления информации о деятельности государственных органов Республики Дагестан

1. В Республике Дагестан обеспечивается предоставление информации о деятельности государственных органов в формах, предусмотренных Федеральным законом «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления», другими федеральными законами и иными нормативными правовыми актами Российской Федерации.

2. Информация о деятельности государственных органов Республики Дагестан может предоставляться в устной форме и в виде документированной информации, в том числе в виде электронного документа.

3. Информация о деятельности государственных органов предоставляется в письменной форме в ответ на письменный запрос пользователя информацией, если иной способ предоставления информации об их деятельности не определен запросом и может быть технологически выполнен государственным органом.

4. При невозможности предоставления информации о деятельности государственных органов в запрашиваемой форме информация предоставляется в том виде, в каком она имеется.

О невозможности предоставления информации в запрашиваемой форме пользователь информацией должен быть уведомлен с указанием причины, по которой информация не может быть предоставлена в указанной пользователем информацией форме.

5. Информация о деятельности государственных органов в устной форме предоставляется пользователям информацией во время приема. Указанная информация предоставляется также по телефонам справочных служб государственного органа либо по телефонам должностных лиц, уполномоченных государственным органом на ее предоставление.

Статья 6. Перечни информации о деятельности органов государственной власти Республики Дагестан, размещаемой в сети «Интернет»

1. Государственные органы для размещения информации о своей деятельности используют сеть «Интернет», в которой создают свои официальные сайты с указанием адреса электронной почты, по которому может быть направлен запрос.

2. Требования к технологическим, программным и лингвистическим средствам обеспечения пользования официальными сайтами государственных органов устанавливаются в пределах своих полномочий указанными органами.

3. Перечень информации о деятельности Народного Собрания Республики Дагестан, а также порядок организации доступа к информации о его деятельности, размещаемой в сети «Интернет», утверждаются постановлением Народного Собрания Республики Дагестан.

4. Перечень информации о деятельности Главы Республики Дагестан и порядок доступа к размещаемой в сети «Интернет» информации утверждаются указом Главы Республики Дагестан.

5. Перечни информации о деятельности Правительства Республики Дагестан, органов исполнительной вла-

сти Республики Дагестан, размещаемой в сети «Интернет», и порядок доступа к ней утверждаются постановлением Правительства Республики Дагестан.

6. Перечни информации о деятельности иных государственных органов и порядок доступа к ней утверждаются этими государственными органами.

7. Перечень информации о деятельности Избирательной комиссии Республики Дагестан, размещаемой в сети «Интернет», и порядок доступа к ней утверждаются постановлением Избирательной комиссии Республики Дагестан.

8. Перечень информации о деятельности Уполномоченного по правам человека в Республике Дагестан, размещаемой в сети «Интернет», и порядок доступа к ней утверждаются распоряжением Уполномоченного по правам человека в Республике Дагестан.

9. Перечень информации о деятельности Уполномоченного по защите прав предпринимателей в Республике Дагестан, размещаемой в сети «Интернет», и порядок доступа к ней утверждаются Уполномоченным по защите прав предпринимателей в Республике Дагестан.

Статья 7. Присутствие на заседаниях коллегиальных государственных органов, на заседаниях коллегиальных органов государственных органов

Коллегиальные государственные органы обеспечивают возможность присутствия граждан (физических лиц), в том числе представителей организаций (юридических лиц), общественных объединений, органов государственной власти Российской Федерации, органов государственной власти субъектов Российской Федерации, государственных органов и органов местного самоуправления, на своих заседаниях, а иные государственные органы – на заседаниях своих коллегиальных органов. Присутствие указанных лиц на этих заседаниях осуществляется в соответствии с регламентами государственных органов или иными нормативными правовыми актами Республики Дагестан.

Статья 8. Плата за предоставление информации о деятельности государственных органов

1. Плата за предоставление информации о деятельности государственных органов взимается в случае ее предоставления по запросу, если объем запрашиваемой и полученной информации превышает определенный федеральным законодательством объем информации, предоставляемой на бесплатной основе.

2. В случае, предусмотренном пунктом 1 настоящей статьи, пользователем информацией оплачиваются расходы на изготовление копий запрашиваемых документов и (или) материалов, а также расходы, связанные с их пересылкой по почте.

3. Средства, полученные в качестве платы за предоставление информации о деятельности государственных органов, подлежат зачислению в республиканский бюджет Республики Дагестан.

4. Государственный орган, предоставивший информацию, содержащую неточные сведения, обязан безвозмездно по письменному заявлению пользователя информацией, которое должно быть мотивировано, устранить имеющиеся неточности.

Статья 9. Контроль за обеспечением доступа к информации о деятельности государственных органов

1. Контроль за обеспечением доступа к информации о деятельности государственных органов осуществляют руководители государственных органов.

2. Порядок осуществления контроля за обеспечением доступа к информации о деятельности государственных органов устанавливается нормативными правовыми актами государственных органов.

Статья 10. Ответственность за нарушение права на доступ к информации о деятельности государственных органов

Должностные лица государственных органов, государственные гражданские служащие Республики Дагестан, виновные в нарушении права на доступ к информации о деятельности государственных органов, несут ответственность в соответствии с законодательством Российской Федерации.

Статья 11. Порядок вступления в силу настоящего Закона

Настоящий Закон вступает в силу по истечении десяти дней со дня его официального опубликования.

«Республикада озгарылатаган туърлентуьвлерде Дагестан депутатларынын туткан орыны» республикалык депутатлар форумынын РЕЗОЛЮЦИЯСЫ

Биз, республикалык депутатлар форумынын катнасувшылары, республикадын илгерили оьрленуьви, дагестанлылардын яшав-турмысынын баьри тармакларын янъыртув, тынышлыкты эм Дагестан халкларынын бирлигин саклав ниетте Россия Федерациясынын Федераллык Йыйыны, Дагестан Республикасынын Халк Йыйыны эм республикадын муниципаллык туьзилеслеринин ваькилли органлары ара етимисли биргелес аьрекет этуьвди онълавдын маьнелигин белгилеймиз.

Биз Россия Федерация Президентин В.В.Путиннин Россия ямагатын тыпакластурувга, савыт-садак куьшкватлыкты беркитуьвге эм бизим коьп миллетли элимиздин халклар ара сыйын оьстируьвге, социал-экономикалык аьлди иьгилендируьвге, гражданлар кавыфсызлыгын канагатлаува каратылган курсын яклаймыз.

Дагестаннын баьри власть органларынын куьш салув республика яшавшыларынын яшав-турмыс дережесин арттырувга, политикалык онъайлыкты саклаува, ямагатта экстремизм эм терроризм идеологиясынын яьйлуьвине карсы аьрекет этуьвге каратылган.

Биз депутатларды, политикалык партияларды, ямагат биригуьвлерди, баьри дагестанлыларды Дагестан Республикасынын Аькимбасы Р.Г.Абдулатиповтын баславы ман алынган оьрленуьвдин приоритетли проектлерин яшавга шыгаруьвда белсен ортакшылык этпеге эм ямагаттын эм влаьстин ашык диалогын канагатлаува, республика алдында туратаган социаллык эм экономикалык борышларды шешуьвге каратылган онын аьрекетин яклаува шаьырамыз.

Республикада озгарылатаган туьрлентуьвлерде баьри дережели депутатлардын туткан маьнели орын белгилеп, Республикалык депутатлар форумынын катнасувшылары биргелес куьллыкты армаганда иьгилендируьв эм пайдалыгын арттыруьв мырадта РФ Президентинин РФ Федераллык Йыйынына каратылган Язбасында эм ДР Аькимбасынын ДР Халк Йыйынына каратылган Язбасында белгиленген борышларды, Россия Президентинин «май» указларын, бизим республикадын тезлик оьрленуьвине, онын яшавшыларынын онъайлыгын арттыруьвга каратылган приоритетли проектлерди ызлызыннан яшавга шыгармага кереклиги акында айтадылар.

Сол мырад пан баьри депутатларга сайлашылар ман тар биргелес аьрекет этуьвде муниципаллык туьзилеслер аьрекетинин баслапкы йолларын белгилемеге керек. Олардын идеялары правояратувшылык эм законодательлик баславларга киритилмеге керек:

республикадын социал-экономикалык эм ямагат-политикалык оьрленуьв борышларын шешуьвге гражданлык ямагатынын институтларын белсенли киритуьв;

РФ Федераллык Йыйынынын

Государстволык Думасынын, ДР Халк Йыйынынын эм республика МО-ларынын ваькилли органларынын депутатлары ара информациялык боьлисуьвди иьгилендируьв;

районларда эм калаларда депутатлык постлардын аьрекетин эм аян карарлар алуьв акында яшавшыларга кенъ аьлинде билдируьвди белсенлетуьв;

республика МО-ларынын ваькилли органларына нормага келисли исте, законодательлик баслав ыхтыярды яшавга шыгаруьвда, тергев борышларды толтыруьвда правовой эм уйгынлау-методикалык ярдам этуьв;

республика МО-ларынын ваькилли органларынын депутатларынын ыхтыярлар, борышлар эм олардын аьрекетин канагатлау, уьстинликли ис суьлпты таралтуьв сораулары бойынша, солай ок оьз куьллыгын иьгилендируьвге ваькилли органларга демевлик этетаган конкурс кеплерди уйгынлаува квалификациясын арттыруьв;

Дагестан Республикасынын Халк Йыйынында Яслар парламентинин республика МО-ларында ваькилли органларындагы яслар парламентлик структуралары ман тийисли биргелес аьрекет этуьвди онъластуруьв.

Бизим ортак борышымыз – яшавшылардын влаьтке сенимлигинин йогалы дережесин канагатлау. Дагестанда ямагат-политикалык аьлди бузбагы тыскы эм иш органларынын кайдай да ниетлерине карсы аьрекет этуьв.

Тезден оьтеек Россия Федерациясынын етинши кере шаьырылатаган Федераллык Йыйынынын Государстволык Думасынын, Дагестан Республикасынын алтыншы кере шаьырылган Халк Йыйынынын эм республикадын айырым МО-ларынын ваькилли органларынын депутатларын сайлаулары ман байланыста сайлаушыларды оларда белсен ортакшылык этпеге эм сый-абырайы, йогары кеспилик белгилери, бизим Элимиздин – Россия Федерациясынын эм онын сырасында Дагестан Республикасынын келеектегиси уьшин яваплык сезими бар кандидатлар уьшин оьз тавысларынъызды бермеге шаьыруьв этемиз.

Биз оьз республикамызды, онын тарихин, маданиятын, бизим халклардын бирлигин, ортак эдаплык баалыкларды йогары баалаймыз, республикада озгарылатаган туьрлентуьвлердин уьстинлиги аьр депутат пан байланылы экенин эм бизим куьш салувимызды бирлестируьв республикадын илгерили оьрленуьвине, дагестанлылардын тийисли яшавын канагатлаува себеплик этеегин анълаймыз.

Бизим ата-бабаларымыз муннан 200 йылдан артык заманда бир дуьрыс йолды сайлаганлар: дайым да Уллы Россия ман, орыс халкы эм Россия Федерациядын баска халклары ман бирге болмага. Эм ол оьсиет бизге берк эм сенимли.

Дагестанлылар армаганда да бизим элимизде беркитуьв уьшин баьри затты этеек, неге десе ол республикадын онъайлы келеектегисинин негизи болады.

КОРРУПЦИЯ

Куьналилер тийисли дембисине йолыксын

Янъыларда Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтын етекшилиги мен республикадын Коррупцияга карсылык этуьв бойынша куьллыкты онълав бойынша комиссиясынын кезекли кенъеси болып озды.

Кенъести аша келип, республика басшысы:

«Аьлиги заманда коьбиси антикоррупционлык аьрекетин акында айтып басладылар. Сол ок заманда олар бу куьрести республикадын янъы етекшилери баслаганын мутадылар. Ызгы йыллар ишинде биз антикоррупционлык законодательствосы ман келисли кепте Дагестан Республикасынын патшалык влаьт органларында коррупцияга карсылык этуьв бойынша иркуьвсиз аьлде куьллык юритуьвимизди басладык. Дагестан Республикасынын Аькимбасындагы Коррупцияга карсылык этуьв бойынша советинин эм онын президиумынын ис аьрекетин белсенлендирилди. Аьлиги заманда онын орынына Коррупцияга карсылык этуьв бойынша куьллыкты онълав бойынша комиссиясы туьзилген. Оьткерилген шаралардын сырагысында оьзлеринин ис орынларыннан бир неше муниципалитетлер аькимбаслары, министрлер, министрлердин орынбасарлары, министрстволар эм ведомстволар управление-леринин начальниклери босатылганлар. Коррупцияга айлак та оьткин кепте катыскан министрстволар сыралары кайтадан туьзилген. Мен бу куьллыкка кириспеге ямагатты эм ямагат организацияларды шаьыраман, неге десе бу ерде Дагестаннын эм онын имиджи акында соьз коьтериледи», – деди.

Республика Аькимбасы буьгуьн коррупция ман куьреске патшалык влаьтин эм куьш структураларынын тек айырым органларынын туьвил, солай ок ямагат организацияларынын куьшлери де коьтерилмеге борышлы деп белгилеген. Бу яктан белсенли куьллык республикадын районларында эм калаларында юритилмеге тийисли.

ДР Аьл хозияьство эм тамак-азык министрствосынын яваплы аькимлери мен 2013-2014-нши йылларда аьл хозияьство товарларын болдыруьвшыларга патшалык ягыннан коьмек бергенде, коррупцияга карсылык этуьв законодательствосын тутув йорыгы акында доклад пан ДР Аькимбасынын эм Оькиметинин администрациясынын етекшиси Исмаил Эфендиев шыгып соьйлеген.

И.Эфендиев аьл хозияьство товарларын аьзирлеьшилере субсидиялар (грантлар) беруьвде болган бузуьвлар акында коьлем информация амалларында баспаланган материаллар эм гражданлардын тилеклери мен байланыста ДР Аькимбасынын эм Оькиметинин Администрациясы коррупцияга карсылык этуьв сораулары бойынша ДР Аьл хозияьство эм тамак-азык министрствосы ман 2013-2014-нши йылларда «2014-2020-нши йылларда аьл хозияьстводы оьрлендируьв эм аьл хозияьство продукциясынын, ший мал эм азык-туьлик рынокларын йорык-ластуруьв» деген патшалык программасынын шараларын толтыруьвин тергегенин билдирди.

«Бу шараларды яшавга шыгаруьв аьл хозияьство производствосынын оьлшемлерин арттырмага, янъы ис орынларды туьзбеге, аьл ериндеги яшавшыларды куьллык пан канагатламага эм налог туьсуьвлерди оьстирмеге тийисли эди. Ама оьткерилген тергевлердин сырагылары патшалык берген амаллар тийисли кебинде толтырылмаганын шайьтлайды», – деген И.Эфендиев.

Коьрсетилген программаларды яшавга шыгаруьвда бас ниетлер толтырылмаганын бирге ДР Аьл хозияьство министрствосынын куьллыкшылары солай ок Дагестан Республикасынын Оькиметинин 2012-нши йылдын 15-нши майындагы 160-нши номерли токтасы ман беркитилген Грантлар беруьвдин йорыгын да бузганлар. Соьйтип, субаренда келисуьвлердин бир кесеги ерлер иелеринин разы-

лыклары йок болганына да карамастан туьзилген. Ер участкаларына ыхтыяр токтастыруьвшы документлер йок. Аьризелер КФХ етекшилеринин макуллыгы болмаганына яде олардан доверенность кагытлары йоклыгына да карамастан язылып берилгенлер. Соьйтип Грантлар беруьвдин баска туьрли шартлары эм талаплавлары да бузылган.

Соны ман бирге «Суьт малшылыкты оьрленуьв», «Аьл хозияьстволык ерлеринин мелиорациясын оьрленуьв» деген программалар бойынша да бир неше бузуьвлар табылган.

ДР Аькимбасынын эм Оькиметинин администрациясынын коррупцияга карсылык этуьв сораулары бойынша управление начальниги Ибрагим Ибрагимов антикоррупционлык законодательстводы тутув материалларын тергевдин тамамлары бойынша нызам яваплыгына ДР Аьл хозияьство эм тамак-азык министрствосынын 10 яваплы аьдемлери тартылганын билдирди.

Сондай информациялар акында оьз ойын айта келип, Дагестан Аькимбасы антикоррупционлык законодательствосын бузган яваплы аьдемлердин материалларын тийисли карарлар алуь уьшин ыхтыяр саклаушы органларына йиберемеге деген тапшыруьв этти.

Йыйында Р.Абдулатипов ДР Аькимбасынын эм Оькиметинин администрациясынын коррупцияга карсылык этуьв сораулары бойынша управлениесине заманды йибермей эндигиси 2015-2016-нши йылларда, быйылдын билдируьвлерине таянып, оперативлик тергевлерди басламага буйырды.

«Аьл хозияьство товарларын аьзирлеьшилери колтыклав бойынша программа оьзлеринин байыр непискор ниетлерин талаплайтаган аьдемлерге туьвил, а таза намысы ман ислейтаган эгиншилерге каратылмага керек. Грантлар, субсидиялар алуьвдин анъламлы эм таза механизмлери норма болып токтамага тийисли», – деген республика етекшиси.

Халкымнынъ уллы тарихи яныма якын

Аспирант, басляткан алим, оъз халкы ушин яны авырыган, онынъ маданиятын сакламага шалыскан Астраханъ яшавшысы, Рамиль Ишмухамбетов пан окувшыларды таныстырмага суйемен.

– Салам алейкум Рамиль, озыннинъ акында хабарлашы: кайсы авылда тувгансынъ, кайда оқыгансынъ.

– Алейкум Ассалам. Меним тукумым – сеит алтаяк, тамгам – ашамай эм шомакай. Школады кутарып, Астраханъ патшалык университетинде оқыдым, сонъ Россия тарихининъ кафедрасына аспирантурага туьстим эм бу куьнлерде де мунда белгили алим, астраханъ ногайлары акында коьп макалалардынъ авторы Виктор Викторининъ етекшиливи мен окийман.

– Неден басланды сенинъ оъз халкынынъ тарихи эм маданияты ман кызыксынувынъ?

– Бала заманымнан алып халкымнынъ акында коьп билмеге суйдим. Озым казах авылында оьскенмен, неге де озымди олардан баска этип санайтаган эдим, не ушин экенин сол заманларда анълап болмадым. Атайым ман тетем мени Астраханънынъ касындагы Кыркуьйли ногай авылына аькететаган эдилер. Онда меним атайымнынъ атасынынъ уйи бар эди. Сосы авылда меним кулагыма азан шалып, сунет той эткенлер. Тагы да мунда мен кишкейлей йыйында болганман. Йыйында болса атайлар шеретлеп, ногай эпослардынъ эм йырлардынъ кесеклерин йырлаганлар.

Кишкей классларда оқыган аьсерде меним колыма «СССР-дынъ тарихи» окув китаби туьсти, онда болса татармонголлар акында ярасык суьвретлер мен коьрсетилип язылган. Сонъ школада адабият дерислеринде «Слово о полку Игореве» шыгармасы ман таныстым. Шыгармада Ногай хан акында оқыдым. Олар мени бек кызыксындырдылар эм мага ногай акында аьр бир зат бек кызыклы эм баалы болып коьринди. Мен кайдай болса да ногайлар акында билдирувди излеп басладым эм оъз бактымды халкымнынъ тарихин тергевге багысламага токтадым.

– Не ушин сен илмиди сайладынь, оны ман бизге не еткермеге суйесинъ?

– Ногай тарихти, дурыс коьрсетпеликлер болмасын деген себептен, ногайлар оьзлери тергемеге тийисли деп санайман. Бизим заманда тарихтинъ маьнелиги онынъ политика ман тар байланыслы

болганга да оьседи. Таза намысы болмаган инсанлар оны оъз пайдасына коьре дурыс коьрсетпейдилер. Мен халкыма, ногайда баска тюрк халклары оьзлеринде болганын суйген уллы тарихимиз барын, сога коьре де сосы уллы тарихке тийисли болмага керегин анълатпага суйемен. Ногайдынъ байлыгын: тарихин, маданиятын бизики экенин билмеге эм сонда токтамага керегин айтаман. Халкты, тарихти, тилди кайтадан тувдырув, соны ман бирге тек озган ман яшап калмай, аьлиги дуньяда оьрленип билмеге. Биз, астраханъ ногайлары ушин бас маьселелер – тилди йойытув, ногай тилинде китаплер эм журналлар йок болув, ногай тилине оқытув да ийги сырагыларга келтирмейди. Ногайлар йок болып калмагын деп кыйналаман. Тарих акыйкатлыкты коьрсетуьв – ол тарихтинъ илми кимик мырады.

– Бизге Астраханъ областиндеги ногайлардынъ баскалыклары акында хабарлашы. Карагаш, Юрт, Кудровшы ногайлар не мен баскаланадылар?

– Карагаш ногайлардынъ саны 8-9 мынъга етеди. Олар – Киши Ногай Ордадынъ (касай эм касбулат ордадынъ) несиллери, 1740-ншы йылларда орыс аьскерлер мен Кобаннан келтирилгенлер. Бизим ата-бабаларымыз узак заманга дейим коьшин-коьнып юргенлер, олар, коьнысыларымыз – юрт ногайлар ман теньлестиргенде, тилин де, маданиятын да осал сакламаганлар. Юрт ногайлар болса – Уьйкен Ногай Ордадынъ несиллери татарлар ман тиллери эм маданияты катыскан. Тагы да кундровшы ногайлар бар, баскаларга коьре олар узак заман коьшпели яшав юриткенлер. Оларга 80-нши йылларга дейим ногай деп язылмага(официаллы кепте болмаса да) бермегенлер. Бу зат кундровшы ногайлардынъ тили эм маданияты татарлардыкына коьшуьвге келтирмей болмаган. Солай ок 80-нши йылларда маданиятынъ кайтадан тувув процесси басланды. Биз халкы ушин яны авырыган аьдемлердинъ уллы ислери мен, бу ерде яньыларда дуньядан кешкен Р.Джумановты эске алмага суйемен, ата-бабаларымыздынъ атларын кайтардык, школаларда окувшылар ногай тилин уьйренип басладылар. Бизде орыслардан, татарлардан, казахлардан коьш-

кен затлар бар, ама оьзимиздинъ ногайга келисли затларымызды сакламага шалысамыз. Биз Эдил йылгада яшаймыз, оны ногай шаирлер Ана Эдил деп атаганлар. Соны ман бирге биз Кобаннан келгенимиздинъ эстелигин киели кепте саклаймыз.

Турли регионларда яшайтаган ногайлардынъ касиетлеринде ортак затлар коьп – тувралык, куллыксуьерлик, усталык, сый, ашыкык, алдыга арымай ымтылуьв эм баскалар. Бизим дин негизимиз ортак. Оькинишке, озыннинъ маьселелерин халктыкыннан йогары сала таган аьдемлер де аз тувыл, оннан да биз, Алла буйыртса, оьтермиз. Бек керекли: турли регионларда яшаган ногайлар бир-бири мен байланыс тутувин бардырув, бир-бирининъ маьселелерин анълаганлары эм билгенлери. Бек аруьв болар эди ясларымыз да коьп уьйленсе, сосы зат халкты каны ман бирлестирувге келтирер эди эм арамыздагы болган тийисизликлерди тайдыруьвга демевлик этер эди. Мен озым караногайдан кыз алганман эм сога бек суйинмен.

– Ярайтаган болса, оъз планларынь ман боьлисши.

– Аьр бир аспирант ушин бек маьнели кандидат исин коршалав, кеспи бойынша куллык табуьв эм илми аьрекетти бардырув. Меним илми исимнинъ темасы – ногай-казахлар, олардынъ тарихи эм аьлиги заманы.

– Кайдай проектлер уьстинде ислегенсинъ, кайсы якларды исинъ бойынша коьрдинъ, олардан тура не айтпага боласынъ?

– Йогарыда белгиленген исимди толтырув ман байланыста мен Оренбургка бардым эм Ногай-казахлар эм Кундр ногайлар ман байланыслы документлерди коьтердим. Тагы да Казахстанга Урдага бардым, ногай-казахлар яшайтаган ерлерге.

– Хабарласувымыздынъ сонъында не айтпага суйесиз?

– Мен регионаллык яслар ногай ямагатлыгынынъ басшысы Эльдар Идрисовка маслагатлар бергени эм коьтергишлеви ушин савбол айтпага суйемен. Ногай халкыма онъайлыклар йорайман: биз баьримиз де йогары бийикликлерге етискенди, халкымыздынъ келеектегиси алдында оьзимиздинъ борышымызды мутпасты Алла берсин деп тилеймен.

**Хабарласувды
Эмир ОТЕВАЛИЕВ юриткен.**

Окувшыга ийги яньылык

Дагестан Республикасында бу йылдынъ июнь айынынъ басында газета-журналлар тармагын оьрлендируьв бойынша Бабаюрт авылында «Дагпечать» пресса киоскы ашылды. Бабаюрт яшавшыларынынъ саны 15000 артык болады. Эм оларга эндиги дайым «Дагпечать» киоскында яньы шыккан номерли прессады, дагестан баспасынынъ китаплерин, патшалык лотерейлердинъ билетлерин алмага амал боляк.

Пресса киоскынынъ ашылуьви язылуьв баспады окувшыларга тоьмен баа ман еткерувди канагатламага амал берек. Йылдынъ экинши кесегине язылуьв шагы барувда, «Дагпечать» Дагестан Республикасында язылуьвга бааларды тоьмен этетаганын эске туьсиремиз. Газеталар, журналларга язылуьв каталогы ман Дагпечать (www.dagestan.press) деген сайтында эм Дагпечать киоскларында таныспага болады.

Киоск Алиев эм Ленин орамлары косылган ерде, орталык межигити эм Бабаюрт администрациясыннынъ касында орынласкан. Киоск 7:45 саьаттен 18:20 саьатке дейим аьрекет этеди. Каты куьн эм дуьйсемби тыншаюв куьнлери боладылар. «Йылдынъ сонъына дейим биз баьри калаларды, уьйкен муниципалитетлерди учрежденидинъ бюджет тысыннан келимлери эсабында Дагпечать киосклары ман канагатламага мыратланамыз. Ол зат бизим ис йолдасларымызга, республикалык эм муниципаллык СМИ-лерининъ бас редакторларына оъз окувшыларынынъ санын эм газеталар эм журналлар тиражын оьстирмеге демевлик этеек.

«Баспады таралтуьвшылар ассоциациясыннынъ» специалистлери эсаплавы ман киосклардынъ саны 50%-ке дейим саны коьтерилуьви баспа СМИ-лерининъ рыногынынъ оьлшеми 26%-ке оьсуьвине аькелеягын коьрсетеди. Районда окувдынъ таралтуьвине эм билдируьвге гражданлардынъ конституционлык ыхтыярларын канагатлавга каратылган Бабаюрт район аькимбасы Эльдар Карагишиевтинъ ойы киоск ашылуьвга себеплик этти, – деп билдиреди Дагпечать етекшиси Сергей Снегирев.

ЯСУЬЙКЕН СОЬЗИ

Бир куьн авырув,
бир куьн сав,
Тосьек тартып ятаман.
Коьзим тири турганда
Оьсиетим айтаман.
Агамда меним бес увыл,
Оьзимде де атты увыл.
Иншалла, мен оькинмен,
Артым меним бос тувыл.
Биршиликте болсанъыз,
Сиз мыратка етерсиз.
Билгенинъизди айтып,
Мага дува этерсиз.
Меннен сизге оьсиет,
Яхиьи йолды куьтерсиз.

Кыз хаьтери – ак хаьтер,
Кызларга оьрмет этерсиз.
Татым болып яшанъыз,
Яман йолга кетпенъиз.
Кыскажаклы, кызлардынъ
Юрегин тоьмен этпенъиз.
Яманларды коьрменъиз,
Яман йол ман юрменъиз.
Яманлардынъ сизге бир
Соьзи, колы тиймесин.
Сиз ше меним дирегим,
Манатпан калган ошагым.
Сага да меннен оьсиет
Алла коскан косагым.
Эгер мага кыйналсанъ,

Оьсиет

Тартып белинь буварсынъ.
Бозлап айтып болмасанъ,
Кыздай сынъсынъ
йыларсынъ.
Тойдан-тойга сен юрсенъ,
Юрегинъди боьлерсинъ.
Айда, йылда бир сама
Камырыма келерсинъ.
Иллингем тамга суьверетим
Аьрде-бирде коьрерсинъ.
Бас казыкты кушаклап,
Мага дува этерсинъ.
Ковънълден дерт босанса,
Шырайынъ сенинъ ясарар.
Ковъзсынъды сен тоьксенъ,

Юрегинъ сенинъ басылар.
Тыпак болып баьринъиз
Бир аяктан ашанъыз.
Апсын, келин, шешей деп,
Татым болып яшанъыз.
Бир нешевлер янасар
Сырынъызды алмага.
Яманлар бек шалысар
Бузгынышты салмага.
Биршиликте болынъыз,
Бастырылып коьшпенъиз.
Бетине, соьзге алданып,
Сырынъызды шешипенъиз.
Сабанали МАНАПОВ,
Кизляр районы.

РАЙОН ДЕПУТАТЛАР ЙЫЙЫНЫ

Сессиядың карарлары ман келисте

Янбыларда «Ногайский район» МО-сынынъ 5-нши кере шакыргылган Депутатлар Йыйынынынъ 31-нши сессиясы озгарылды. Онынъ ис куьнделигинде тоьмендеги сораьлар каралды:

1. Топарласып келген Марокко шегерткилердинъ уйкен ер майданларга яйылувын аяналар ман байланыста аьдетте болман аьл.

2. 2016-ншы йылга «Ногайский район» МО бюджетине туьрленислер киритуьв акында.

Сессия куьнделигинде-

ги сораьлар бойынша билдируьвлер мен «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ куьллыгын юритуьвши Р.Шангереев шыгып соьйледи. Оннан сонъ депутатлар коьтерилген сораьлар бойынша оьз ойлары ман боьлисип, тийисли карарлар каьбыл этип алдылар. Соны ман 192-нши карар ман келисте «Ногайский район» МО-сынынъ Депутатлар Йыйыны Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Р.Абдулатиповка эм Дагестан Республикасынынъ

Халк Йыйынынынъ Председатели Х.Шихсаидовка каратылган Шакырувды каьбыл этип алып, «Ногайский район» МО ерине Марокко шегерткилерди шапкынлык эткени мен байланыста республика куьшлерин эм амалларын куьланув ман тезлик ярдамын этпеге тилек салды.

Сонъ каьбыл этилинип алынган 193-нши номерли карарга коьре, тоьмендеги приложение-лер мен келисте район бюджетине тийисли туьрленислер киритилди:

Шыктажларды кемитуьв акында (Приложение № 1)

1. Администрациядың етекшилев аппаратынынъ шыктажларын кемитпек:
 ст. 001 0104 883002000121 - 1536,0 мынъ маьнет
 ст. 001 0104 883002000129 - 464,0 мынъ маьнет

Келимлерди арттыруьв акында (Приложение № 2)

1.НДФЛ бойынша келимлерди арттырмак:
 (000 10102 000010000110) +4000,0 мынъ маьнет
 2. Баска налоглы туьвл келимлер бойынша келимлерди арттырмак:
 (000 11705 050050000180) +2744,6 мынъ маьнет

Шыктажларды арттыруьв акында (Приложение № 3)

1. Йол фондынынъ шыктажларын алдынгы аьлине аькелмек +7825,0 мынъ маьнет,
 2. «Ногайский район» МО администрациясынынъ ЕДДС МКУ +919,6 мынъ маьнет,
 сонынъ ишинде:

- кыйын ак 624,6 мынъ маьнет;
- кыйын акка эсаплав ман косув 188,5 мынъ маьнет;
- канц.-хозяйстволык шыктажлар 50,0 мынъ маьнет;
- оборудование алуьвга 42,0 мынъ маьнет;
- баска шыктажлар 15,0 мынъ маьнет.

Шыктажларды арттыруьв акында (Приложение № 4)

«Ногай Эл» балалар бавы уьшин оборудование алуьвга шыктажларды арттырмак:
 +51300,0 мынъ маьнет

(075 0701 1910 106590244310)

(булак – ДР-нынъ республикалык бюджетиннен бюджетли кредит).

ЭС ЭТИНЪИЗ

Катнаспага суьйсенъиз

Дагестан Республикасынынъ Оькиметининъ Председателининъ орынбасары Р.Джафаровтынъ тапшырмасын толгыруьв, 2014-2018-нши йылларга РФ граждандарынынъ тезлик пен аьрекет этуьвин арттыруьв бойынша РФ Оькиметининъ распоряжениеси мен

(24.04.2016 й. № 663-р) шаралар Планынынъ 6-ншы пунктын яшавга шыгарув мырадта РФ Ис эм социаллык коршалав министерствосы яшавшыларды социологиялык сораьтыруьв уьшин бир неше сораьлар аьзирлеген. Онынъ мырады – яшавшылардынъ яшайтаган ерининъ

тысында куьллыкка ерлесуьвге себеplik этетаган аьллерди аяналар.

Белгиленген сораьлар списоьгы РФ Ис эм социаллык коршалав министерствосынынъ официаллык сайтында ерлестирилген (<http://www.rosmintrud.ru/employment/migration/74/>).

САК БОЛЫНЪИЗ!

Малдынъ юкпалы маразы

Нодулярный дерматит – тувар малдынъ терисининъ авыруьв. Соны ман авырыган айван кыздырма тутады, онынъ эти кыздады, терисине атпалар шыгадылар. Бу юкпалы вируслы мараз бан баьри тукмылы, яс эм карт тувар маллар да авырайды.

Нодулярный дерматит пен авырыган айваннынъ этининъ кызуьв 40-42 градусларга дейим коьтериледи. Онынъ коьзлериннен, бурныннан агады, силекейи шубырады, айван юргиси келмейди, салпырайды, пишен-ем ашамайды. Сонъында онынъ терисине атпалар шыгады.

Бу зарарлы авыруьв ман куьрес юритуьв ниет пен Ногай районнынъ ветеринар управлениеси тувар малды вакцинациялав исин оьткереди. Маллардынъ иелери аьр 7-10 куьннен айванларды креолин раствору ман шомылдырмага керек боладылар. Ол зат малларды мараздан саклар.

Мал авырып баслаганын сезгенде ок сонынъ акында управление специалистерине эмлев шараларын баслав уьшин билдирмеге керек болады. Авырыган айванды заманды йибермей аьрекетлеп эмлеп баслав бек маьнели. Авыруьвл малды эмлев уьшин аьруьв антибиотиклер керегеди: бициллин – 3-5, нитокс, энрофлокс, доксициллин, азитроний, рибофлокс, вентофлокс эм с.б. Район ветеринар управлениеси яшавшыларды бу дарманлар ман канагатлап болмайды, сонынъ уьшин маллардынъ иелерине солардынъ бир нешевлерин сама алып коймага тилек этемиз.

Бу авыруьвдан тура туьзилген авыр эпизоотикалык аьллер мен байланыста тувар малды сатуьвалуьвды койдырып турмага керек болады. Малды бир якка аькетуьв, аькелуьв яде сатуьв ман байланыслы сораьларды район вету-

правлениеси мен соьйлесип шешпеге тийисли.

Соны ман бирге койлар оспа маразы ман авырымага болатанын яшавшылар эсине саламыз. Конъысы районлардынъ хозяйстволарында койлардынъ оспа маразы бар экенин билдиремиз. Сонынъ уьшин Ставрополь крайынынъ юьвктагы авыллары эм коьшимли малшылык хозяйстволары ман баьри байланысларды да койып турмага керек.

Биз аьли оспа маразына карсы койларды вакцинация этуьв исин басладык. Койлар саклайтаганларга бу яьгыннан бизге коьмек этпеге тилек саламыз. Сиз оьз хозяйствонъызда базлар-боьлмелер, оцаркалар эм сондай баска затлар курмага керексиз, керек шаклы ишчилер-фиксаторлар тутпага борьшлысыз.

М.БАЙМУРЗАЕВ,

Ногай район ветеринар управлениесининъ етекшииси.

29-ншы июнь – УЛЫ АТАЛЫК СОГЫСЫ ЙЫЛЛАРЫНДА ФАШИСТЛЕР МЕН СОГЫСКАН ПАРТИЗАНЛАРДЫ ЭМ ПОДПОЛЬЩИКЛЕРДИ ЭСКЕРУьВ КУьНИ

Ногай шоьлинде партизанлар коьгалысы

Авыр 1941-1945-нши соьгыс йылларында Совет Союзунинъ коьп миллетли халкы ман бирге Ногай шоьлимиздинъ яшавшылары да яьвга карсы куьрескенлер. Соьгыстынъ биринши куьнлериннен алып коьплеген ногай йигитлеримиз немец яьвды элимизден куьвув ниет пен Совет Армиясы сырасына туьскенлер.

1942-нши йылдынъ язлык шаьгында Сырт Кавказ еринде бек авыр аьллер туьзилди. Немец отрядлары Ставрополь крайынынъ (ол заманда Кизляр округына Караногай, Кизляр, Шелковской, Ачикулак, Коясула районлары киретаган эди) кайбир кесек ерлерин алган эдилер.

Соны ман сол йылларда Ставрополь партия крайкомы яьгыннан баьри кала эм район партия комитетлерине буйрык берилип, бу баьри районларда, сонынъ ишинде Караногай районьында да, партизан отрядлары куьрылган. Бизим ерде туьзилген партизан отряд сырасында орыслар, кумыклар, ногайлар бар эдилер. Отрядка бизим Тав элимиз – Дагестаннынъ данъклы улы Махач Дахадаевтинъ атын бердилер. Отрядтынъ етекши орынларында туьрли миллетли яслар эдилер: отряд команди Владимир Георгиевич Ломидзе (грузин), отряд комиссары Юсуп Идрисович Аджиев (лак миллетли), разведка басшысы Дмитрий Иванович Киреев (орыс) эм штаб басшысы Ильяс Муллаевич Алиев (ногай).

Коьп аьдемлер болган отряд сырасында: айтпага, К.Сахтаев, А.Балугов, Н.Капуза, З.Яхьяев, С.Янмурзаев, Н.Эрежеев, К.Шураев, К.Муллаев, Р.Бугаев, Т.Мурзаев эм коьплеген баскалар.

Отрядтынъ куьш салуьвы ман Дагестан, Азербайджан якларга 5 мынъ тувар мал, 175 мынъ койлар, 2 мынъ атлар, тракторлар эм баска техника алатлары коьширилген.

Уйкен коьмегин тийгистетаган эдилер партизанларга авыл яшавшылары. Мутылмайды эм айтылады эл арасында Куьнбатыр авыл яшавшысы

Куьнбике Мусаевадынъ партизанларга эткен ярдамы акында. Ол, бир кере разведкадан кайтып, онынъ уьйинде токтаган партизанлар С.Янмурзаевти, А.Балуговты эм М.Салимовты яьвдынъ есириннен аман акалган: сол заман авылга 50-ге юьвк немец разведчиклери киргенин оларга сонда ок билдирген. Эткен иси уьшин К.Мусаевады немецлер каты язалаганлар.

Йигитлигин коьрсеткен сол йылларда 16 ясындагы разведчик, Дахадаев атындагы отрядынынъ катнасуьвшысы Казманбет Абдуразаков: ол немец летчиклери мен агып урылган Терекли-Мектеб авыл шетинде конган самолеттагы (оны ман мунда Кизляр каласынынъ коменданты генерал-майор Селиванов ушып келген) отты тымдырган, бир неше шелек сув тасып аькелип. Йигитлиги уьшин ога ВКП (б) крайкомынынъ секретари М.А.Суслов «За отвагу!» деген медаль тапшырган.

Сырасында аз аьдемлер болса да Дахадаев атындагы партизан отряды разведка куьллыгын аьрекетлик пен юргисткен, соны ман Сырт Кавказ фронтна уйкен коьмек эткен.

Кан тоьгисли соьгыс кутылганлы 70 йылдан артады. Аьр каламызда, аьр бир авылда партизанлар эстеликлери бар, оларга дайым да шешкейлер байламлары салынып турады. Бир йигитимиз де мутылмаган, олар халк эсинде йылы сакланады.

Б.ИБРАГИМОВА.

Суьвретлерде: М.Дахадаев атындагы партизан отрядынынъ аьрекетли катнасуьвшылары К.Абдуразаков эм С.Янмурзаев.

Балалар баьлелерден саклансын

Прокурордынъ анълатувына коьре, наркотиклерди таралтув китаплердинъ яйылувы тыйылган.

«Балаларды олардынъ ден савлыгына эм оьрленувине зыян келтиретаган билдирувден коршалав акында» № 436-ФЗ 2010-ншы йылдынъ 29-ншы декабрьде шыккан Федераллык законнынъ 5-нши статьясыннынъ 2-нши кесеги мен келисте, балалар арасында яйылмага ярамайтаган билдирув деп балаларда наркотиклер, таьмеки, эсиртетаган ишимликлер мен пайдаланмага аваслык тувдыратаган билдирув саналады.

Балаларга сондай билдирув етпеге болатан ерлерде административли эм уйгынлав амаллар алынмага керек, балаларды сондай билдирувден технический коршалав амаллар коьрилмеге керек, солай ок билдирув продукциядынъ бел-

гиси болмага керекли.

Соннан баскалай, «Наркотикалык амаллар эм психотропный затлар акында» № 3-ФЗ Федераллык законнынъ (08.01.1998й.) 46-ншы статьясыннынъ 1-нши кесеги мен келисте, физический яде юридический лицолар ман наркотиклер амалларды, психотропный затларды таралтув, наркотикли оьсимликлерди шашув тыйылган, солай ок наркотиклерди таралтув билдирувлерди яймага ярамайды.

Китапте наркотиклер мен пайдаланынынъыз деген билдирув бар яде йок экенин экспертиза бойынша билинеди. Билдирувди тыймага керек деген карарды уполномоченный органлардынъ бириси алады: суд, байланыс, билдирув технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев бойын-

ша Федераллык служба (Роскомнадзор), аьдемнинъ онъайлыгы эм потребительлер ыхтыярларын коршалав тармагында тергев бойынша Федераллык служба (Роспотребнадзор), Россия Федерациясыннынъ наркотиклер айланысын тергев бойынша Федераллык служба (Россия ФСКН) – аьр бириси оьз еринде. Алынган карар акында аьр бир орган Роскомнадзорга билдиреди.

Наркотиклерди таралтув ушин гражданларга 4-5 мынъ маьнет акша, ис орынларындагыларга – 40-50 мынъ маьнет акша, юридический лицоларга – 800 мынъ – 1000000 маьнет акша оьлшемінде штраф салынады. Солай ок куьналилдерден наркотиклерди таралтув китаплерди баспалав ушин кулланатаган амаллар алынады эм аьрекети 90 куьнге дейим токталады.

Алданмага кыйын тувыл

Аьлиги заманда аьр бир балада да мобилли телефон бар. Дурыс, телефон болган аьрув, ама кайбир заманларда оны кулланув кавыфлы болады. Алданмага ким де болады, солардынъ коьбиси – оьспирлер. Алдатувдынъ туьрли кеплери бар. Алдавшылар оьз мырадына етув ушин тел согув яде смс билдирув куланадылар.

Смс билдирувди баьрине де йиберилиер, коьплеген аьдемлердинъ ишинде алданатаганлар да болады. Тел согув бойынша алдатпага кыйын. Алдавшылардынъ борышы – оьз эрки мен аьдемлерден акша алув. Аьдемге таныс тувыл телефон номериннен ювык аьдем болып тел согадылар, ол мени полиция куллыкшысы ыслаган эм кыянатлык этти деп айыплаган деп айтады. Сонъ телефонды «полиция куллыкшысы» алады эм коьплеген аьдемлерге коьмек эткенин, маьселеди шешув ушин акша керегин, акшады электрон кебинде йибермеге яде белгиленген ерге аькелмеге керегин айтады. Сондай аьлде калсаньыз, соьйлевди токтатынъыз эм оьзиньиздинъ ювыгынъызга тел согынъыз. Телефон тымылган болса, онынъ дослары, бирге оқыган тенълер, ата-анасы ман байланыс тутынъыз. Адаламаньыз, акша мундай аьлде тек алдавшылар сорайдылар.

Алдатувдынъ баска кеби – коьмек акында смс билдирув. Смс билдирув мен алдатпага тыныш, соьйтип, эсли аьдемлер эм яслар тез алданадылар. Абонентке смс билдирув келеди: «Менде маьселе, бу номерге 900 маьнет акша

сал. Мага тел сокпа, мен оьзим сага тел согарман». Астына «ана», «дос» яде баска атлар деп язылады. Сондай аьлде калсаньыз, таныс тувыл номерлерден келген смс билдирувлерге явап берменъиз.

Мобилли телефонга радиостанция юритуввши тел согады эм лотерея уттынъыз деп айтады – телефон, ноутбук, автокоьлик. Баргы алув ушин бир такыйка ишинде радиостанцияга тел сокпага керек. Тел соккан аьдемге «баргы боьлигининъ» куллыкшысы ойыннынъ йорыкларын анълатады – экспресс тоьлев карталар алмага эм олардынъ кодларын айтпага керек. Тоьлев этеек алдында операторга байыр пин-код билдирмеге тийисли. Сондай аьлде калсаньыз, билинъиз, баьри ойынлар да прямой эфирде оьтеди.

Экспресс-тоьлевлер специальли кыска номер бойынша этилинеди, байыр кодты биревге де айтпага ярамайды. Карточкады берген банкта байыр кодты сорамайды.

Алдатувдынъ кеплерининъ бириси – телефонга вируслар киритув. Телефонга смс билдирув келеди: «Сизге ММС билдирув келди. Оны ашув ушин сылкага киринъиз...». Сол адрес бойынша телефонга вирус киреди эм сизинъ телефоннан акша алынады. Соннынъ ушин, ММС билдирув келген таныс тувыл телефон номерге тел сокпаньыз, сылка бойынша Интернетке кирменъиз.

Алдавшылар «телефон-тонавшы» кебин де куланадылар. Сизге тел согынъыз деген тилек пен смс билдирув келеди. Тилектинъ себеплери коьп – доска

коьмек, байланыс тарифлерди туьрлендирув, байланыс пан маьселе эм сондай баска. Сиз тел сокканда, сизди линияда коьп заман ыслайдылар. Телефонды салган сонъ, акшаньыз йок болганын анълайсыз. Сога коьре, таныс тувыл номерлерге тел сокпаньыз.

Сизге тел согадылар яде «техникалык яктан коьтергишлев службасынынъ куллыкшысыннан» смс билдирув келеди. Олар сизге янъы буйым ман пайдаланынынъыз, янъыдан регистрация оьтинъиз, байланыс сапатын ийгилендинъиз, акцияда катнасынъыз деп айтпага боладылар. Сизге олар код айтадылар, сол кодты сиз телефонда алмага керексиз. Сондай аьлде калсаньыз, эринмей оьзиньиздинъ операторынъызга тел согынъыз, балалар буйымларды ата-аналар макул болса, кулланмага боладылар.

Бир-бир заманларда сизге акша туьсти деген смс билдирув келеди. Сонъ сизге тел согадылар эм акша янъылыстан туьсти, кайтадан баска номерге сол акшады йибер деп айтадылар. Сиз акшады кайтарсаньыз, сол шаклы акша сизинъ телефоннан да алынады. Сога коьре, чекты тасламаньыз, чек йок деп айтса, ынанманьыз, сизи мен алдавшы соьйлейди.

Йорыкларды туткан аьдемлер алданмайдылар. Телефондагы номерлердинъ ишинде кардашларды, досларды, танысларды белгиленъиз, ят телефон номерлерден келген смс билдирувлерге, тел согувларга маьне берменъиз.

А.ДИЛЬМАНБЕТОВ,
район прокурорыннынъ орынбасары.

Йолда

ЭС ЭТИНЪИЗ

2016-ншы йылдынъ 4 айы ишинде Дагестан Республикасында йол-юрис аварияларда 3 ясы етпегенлер оьлген эм 36 яраланган. Бу санлар Госавтоинспекциядынъ, балалардынъ кавыфсызлыгына яваплы баска организациялардынъ осал ислевин, ата-аналардынъ кавыфсызлыгын шайьтлайдылар.

Йй тыншаювларда ясы етпегенлердинъ кавыфсызлыгын аьжетсизлев ниет пен Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлиги Савлайроссиялык «Эс этинъиз – балалар» деп аталып алдын шалув шара озгарады. Шара 4 кезек болып оьтеди: 1-нши кезек – 25-нши май – 15-нши июнь (балалар тыншаюв ерине баратаган мезгили), 2-нши кезек – 24-нши август – 14-нши сентябрь (балалар йй тыншаювлардан сонъ йолда юрип кайтадан уйьренедилер), 3-нши кезек – 1-10-ншы ноябрьде (куьз тыншаюв мезгили), 4-нши кезек – 2016-ншы йылдынъ 26-ншы декабрь – 2017-нши йылдынъ 10-ншы январь (кыс тыншаюв мезгили).

Ата-аналарга тилек саламыз – балаларынъызды автокоьлик астына туьспес ушин оьзин орамда юрип уйьретинъиз. Аьлиги заманда район еринде автокоьликлер коьп юреди, балады орамнан саклав кыйынлы болады. Ама бир неше йорыкларды тутсак, ден савлыкка да, яшавга да зыян болмас эди.

Окув йылы басланаяк алдында баланынъ школага юретаган йолын белгиленъиз, оны ман бирге сол йолды бир неше кере оьтинъиз. Орамды танымага керек бала, юрген заманда, кайсы ерде йолды оьтпеге ярайтаганын, кайсы ерде токтамага керегин билмеге тийисли. Бала келеткан коьликтинъ тезлигин эм оны ман арада нешаклы йол бар экенин билмеге керек. Эгер балады бир ерге йиберетаган болсаньыз, ога кавыфсыз йол белгиленъиз, йол кыска болмаса да, кавыфсыз болсын. Бала тротуарда ойнамасын, сол зат явап юретаганларга буршав береди, эм ойынга аьвлгип, бала йолга шыгып кетпеге болады. Балады автобустынъ алдыннан яде артыннан кет деп уйьретпенъиз, бала коьлик кеткен сонъ йолды оьтсин, сол заманда йол ога ашык коьринеди. Йолды оьтеектен алдын бала онъга да, солга да карамага керек, коьликлер йок экенин коьрип, юрмеге болады. Баланынъ йол-юрис йорыкларын тутканын суьйсенъиз, оьзинъиз оларга ийги коьрим болынъыз, йорыкларды бузбанъыз.

Автокоьликлер мен юретаган ата-аналар балалар олтыратаган креслоларынъыз болсын, автокоьлигинъиз йок болса да, оны такси яде баска коьликке салмага боласыз.

РФ ОМВД Ногай районы бойынша ГИБДД боьлиги.

Карагас авыл яшавшысы
Алия Тортаевага
28-нши июньде 10 яска толаягы ман

"Балдан таьтли Балалардынъ баласы", -
Соьйтип сени, Алия,
Биз сьемиз.
Сенинъ ушин
Узак оьмир, коьп наьсип
Биз Кудайдан
Эмиренип тилеймиз.

Кутлавшылар: нагашатайы Арсланали, энеси Сеперхан.

Калинин авыл яшавшысы
Рашид Темирпанович Арспановка
21-нши июньде 3 яска толганы ман

"Рашид болды йигит" деп
Тувганларынъ суьйинсин,
Аьр йылда да тувган куьнинъ
Тойдай болып эсленсин.
Яшавыннынъ йолында,
Алал дослар коьп болсын,
Сыйлы атынъ сенинъ, Рашид,
Мактав болып айтылсын.

Кутлавшылар: тетеси Байрав, атасы Темирпан, анасы Саида, акапары Арслан, Руслан, кешеклери Зульфия, Аня, акасы Арслан, абасы Рашида, карындасы Радима, униси Юсуф.

ЙОЛЫГЫС

Онъайлы яшав туъзер ниет пен

Дагестан Республикасы бугуьнлерде, кайсы яктан алып карасак та, оьрленув йолында. Власть органларынынъ ваккиллери де баъри куьшин де ийги баславларга саладылар. Солардынъ баърисининъ де бас мырады – дагестаншылардынъ кавыфсызлыгын канагатлав, Россия Федерациясы ишинде республикадынъ абырайын арттырув.

Сол проектлердинъ биреви – «Аьдем капиталы». Бу проекттинъ де озь борышлары, мырадлары бар. Аьр кайсысыннынъ да яшавга шыгарылувы (билимлендирув, маданият, социаллык яктан коршалав, яслар политикасы эм сондай баска тармакларда) онъайлы яшавга абыт болады.

«Аьдем капиталы» приоритетли проекттинъ ишине «Спорт Дагестаны» деген подпроект те киреди. Сол проектке коьре республикамызда аз куллыклар этилмейди. Республикамыздынъ яслары туьрли ерлерге барып, туьрли спорт турнирлерде, Россия бойынша озатаган чемпионатларда катнасып, савгаль орынларга тийисли боладылар. Солардынъ араларында бизим Ногай районимыздынъ да яшавшылары тез-тез боладылар. Бир неше ясларымыз, Дагестан Республикасынынъ йыйылма командасынынъ туьзилсинде болып, савгаларга савга косканлар.

Аьли республикамызда спортсменлерге уйкен эс этиледи. Олар ман йолыгыслар озгарыладылар, туьрли спорт шаралар уйгынланып, катнаспага шакыртыладылар.

Яньыларда республикамыздынъ Буйнакск каласында ДР физкультура эм спорт, Яслар ислери бойынша министерстволарынынъ куьш салувы ман студент яслары ман белгили спортсменлерининъ йолыгысы уйгынланды. Бу йолыгыста республикамыздынъ ийги

атын дунья ареналарында айттырган боксерлар, енъил атлетика ман каьр шегетаганлар, куьнбатар единоборстволарынынъ мастерлери сыйлы конаклар эдилер.

Солардынъ ишинде бокс бойынша олимпийский чемпион, ДР физкультура эм спорт бойынша министрининъ орынбасары Гайдарбек Гайдарбеков, эркин куьрес бойынша халклар ара чемпионатынынъ чемпионлары Залимхан Парангаев эм бокс бойынша чемпион Ислам Нургудаев, СССР-дынъ биринши эм сав дунья бойынша эки кере чемпионы Запир Гайдарбеков эм сондай коьплеген айттырган чемпионлар бар эдилер.

Йолыгыска келген ясларды Гайдарбек Гайдарбеков хош коьрип алды эм оларга алдыга ымтылмага, бар билимди куьннен-куьнге арттырып турмага шакырув этти.

– Билимсиз бир салынган ойларымызды да, ниетлеримизди де яшавга шыгарып болмаймыз, биз спорт пан аьвлигеттаган болсак, бизге тек шыдамлык, йигерлик керек. Биз аталарымыздан калган аьдетлерди тутпага керекпиз, сыйлавды эм сыйды билмеге аян борышымыз болады, – деди ол.

Йолыгыста коьп ийги совзлер бугуьнги яслар акында айтылды, оларга Дагестан Республикасынынъ ийги атагын шыгармага маслагатлар берилдилер. Оьзлери бугуьнги етимислери уьшин кайдай куьш салганлары, нешаклы тери тамшылары акканлары акында айтып оздылар. Баъри соьйлеген, бугуьнлерде яшав йолларында озь кыйынлары ман атларын тарихке киргизген аьдемлер, ясларды тек тил бирликке, шыдамлыкка, салынган мыратларга етип болмага керексиз деген йоравлар эттилер.

Г.КУРГАНОВА.

ИЙГИ БАСЛАВ

Ярасыклы яшав шагын уьстинликли оьткерсе

Яс аьдем – элдинъ келектегиси, танълагы куьнининъ ваккили. Бугуьнги яслар ийгиликке ымтыладылар, оларда, элбетте, мырсатлар да коьп. Аьли власть органлары да яслардынъ оьрленувине, оьсуьвине эс этдилер. ДР Аькимбасынынъ республикада онъайлы яшавды туъзер ниет пен, яшавга шыгаратаган приоритетли проектлерининъ ишинде ясларга келисли ерлери де бек коьп.

Сол власть органлары ясларга этетаган онъайлыклар ман пайдаланмага суьетаган ясларымыз да бар. Сондай талап-лы, билимли яслардынъ санында – бизим ердесимиз Арсланбек Рашидханович Аджигов. Ол район яшавында белсенли катнастаган яс аьдем. Оьзининъ патриотлык сезимлери мен

районимызда яшайтаган ясларымыздынъ куьндегилик яшавларын кызыклы этпеге шалысады. Айтпага, эки йыл узагында районимызда кайдай кызы-

клы оьтетаган «Школьная лига КВН» ойыныннынъ проектнининъ авторы болады. Арсланбек Аджигов 2015-нши йылда «Машук» Сырт-Кавказ яслар фору-

мынынъ катнасуьшысы да болган.

«Ногайский район» МО администрациясы ишиндеги «Яслык» яслар орталыгыннынъ етекчиси Сафар-Али Сарсеевтинъ билдирувине коьре, Арсланбек Рашидханович олар яшавга шыгаратаган проектлердинъ авторы болады.

Алдымызда Россияда яслар куьни белгиленек. Сол куьн баъри ясларга да уйкен байрам. Байрам, элбетте, яслардыкы, ама бу куьнди ясуьйкенлер де белгилмей калмайды, неге десе баъри де яшавдынъ сол кезегин оьткен.

Аьли баъри ясларымызга да, бу куьнди ийги йолыгып, озь яшав оьмирлерингизди тек ийгиликке багыслап озгарганынъызды сагынаман.

Г.САГИНДИКОВА.

Сувьретте: А.Аджигов.

АВЫЛ ОКУТУВШЫСЫ

Окувшыларына – ийги коьрим

Аьр бир окутувшыга энъ де уйкен савга – окувшыларынынъ уьстинликлери. Меним ис йолдасым Заира Эльгайтаровна Акимова оьзининъ усталыгы ман, билими мен аьр бир балага коьрим болып келеттир. Ол авыл окутувшыдынъ куллыгы кыйынлы экенин аьнлайды, ама суьйикли кесписине юреги мен берилип ислейди.

Заира Акимова Ленинаул авылында тувып-оьскен, школады битирип, кызалак Дагестан патшалык педагогикалык университетининъ биохимия факультетине туьседи эм 2002-нши йыл уьстинликли кутарады. Сол йылдан алып ол Терекли-Мектеб авылында Кадрия атындагы школада куллык этеди. Школада болатан баъри шараларда катнасады ол, оьзи де, окувшылары да республикалык, район, школа олимпиадаларда, конференцияларда, конкурсларда ортакшылык етип, баргылы орынларды аладылар. Заира Акимова солай ок профсоюз шараларда да катнасады. Окувшылар арасын-

син берген эм район бойынша биринши орын алган.

«Мен – конструктор» деген тема бойынша республикалык конкурсунда ортакшылык етип, Джамиль Акимов (етекши З.Акимова) баргылы I орынды алган. «Аьлиги ямагатта экология орын» деген экология бойынша семинарда катнасып, Алина Шураева биринши орынды алды.

Заира Эльгайтаровна ийги ис йолдас, оны ман маслагатласпага да, ойлар ман боьлиспеге де болады. Окутувшы окувшыларынынъ уьстинликлерине суьйинеди. Олар ЕГЭ сынавларын ийги етип оьттилер, сол да окутувшыга куьез. Быйыл классында алтын медальге онынъ эки окувшысы тийисли болган. Заира Эльгайтаровнага эм онынъ окувшыларына аьли де коьп бийикликлер йораймыз.

Н.КЕЛЬДАСОВА,
окутувшы.

Сувьретте: З.Акимова окувшылары ман.

ЯМАГАТ ОРГАНИЗАЦИЯСЫ

Тербия аталар мысалында

Тербия, ол кайдай болмага керек? Соравдынъ маьнеси де уйкен, явабы да кыска болмайды. Аьр бир аьдем бир ямагат арасында яшавын бардырса да, туьрли аьеллерде тербияланадылар. Солай болганда, олардынъ тербиясында да баскалыклар боладылар.

Тербия – аьдемнинъ тарихли эсининъ сакланувын канагатлав «алаты» болады. Шет эллер тилине коьширгенде, тербия – уйретув, аьдемди аьдем етип, аягына тургызтув.

Тербия ман баладынъ социализациясы бек тар байланыслы. Олай дегенимиз, балалардынъ ямандыяхшыды айырып болувы, озь миллетлерининъ аьдет-турмысларын, тарихин билувви.

Миллет тарихимиз бен кайда таньсамыз? Оьзек те, аьелимизде, элимизде. Балалар аталардынъ яшав бойынша этетаган ислерин коьредилер, эсителилер. Сонынъ уьшин де айтылган болар: «Атадан коьрген ок йонар, ананан коьрген тон пишер», – деп.

Сол ниет пен аьли «Тыньшылык» атлы Ортакроссиялык яслар ямагат организациясы аталардынъ мысалларында яслардынъ тыньшылпатриотлык сезимлерин оьстирип, тербияламага токтаскан.

Олардынъ куьш салувлары ман аьли бизде бир неше яслар уьшин СМИ органлары озь аьрекетлерин бардырадылар. Олар бир-бири мен суьлплары ман, билдируьвлери мен www.мы-мир.рф, www.миамир.рф сайтларында боьлисидилер эм сонда организация акында толы билдируьвлер де алмага болады.

Г.АРИФУЛЛАЕВА.

МЕРЕКЕГЕ БАГЫСЛАНЫП

25 йыл бирге

Янъыларда Москва каласында Миллетлер уйинде Москвадагы «Дагестан» маданият орталыгынынъ 25 йыллыгына багысланган шатлыклы концерт болып озды. Шарада Москвадагы Дагестан общинасынынъ социаллык эм маданият оьрленуьвине оз уьлисин коскан ердеслерге «Дагестанга алаллыгы уьшин»

деген медальлер тапшырылды, сонъ орталыктынъ аьрекети акында видеосюжет эм фотосуьвретши Е.Плеводынъ «Бир аьел» деген проекти коьрсетилдилер.

«Дагестан» МЦК президенти Арсен Гусейнов, медальлер тапшырагытып, савгаланганлардынъ аьр бирисининъ аьрекети бек

маьнели, неге десе олар ортак пайдалы ис уьшин бардырылган экенин айтты.

Шарадынъ шатлыклы кезегиннен сонъ концерт болды. Конакларды Дагестаннынъ ат казанган артистлери, Халклар ара конкурсларыннынъ лауреатлары, «Рассвет» биюв ансамблининъ артистлери кувандырдылар.

ЯНЪЫ ЙЫЙЫНТЫК

«Анадынъ поэтикалык келпети»

Сойтип аталып, «Наука-Дагестан» баспасында орыс эм лак тиллеринде республикамыздынъ белгили шаирлерининъ ятлавларыннан туьзилген йыйынтык баспаланган. Оны белгили литературоведлер Магомед Ильясов, Сугури Увайсов эм Космина Ирапилова туьзгенлер.

Йыйынтыкка кирис созди Марьям Ильясова язган, эм, онынъ айтувы ман, ана аьр бир аьдем уьшин баьри заттынъ да басы болган эм боляк. Ол зат – онынъ юрегининъ куванышы эм кайгысы. Бу

йыйынтыкка лак шаирлерининъ эм Дагестаннынъ баскахалкларынынъ шаирлерининъ анага багыслап эм ана акында язган ятлавлары киргистилгенлер. Солардынъ ишинде Расул Гамзатовтынъ, Фазу Алиевдынъ, лезгин Арбен Кардаштынъ, кумыклар Ахмед Джачаевтынъ, Шейит-Ханум Алишевадынъ, табасаран Сувайнат Кюрбековадынъ, лаklar Марьям Ибрагимованынъ, Космина Ирапилованынъ, Сугури Увайсовтынъ ятлавлары.

Йыйынтыкка ногай шаирлери Бекбийке Кулун-

чаковадынъ «Анадынъ этелиги» эм Анвар-Бек Кутаевтынъ «Анадынъ тавысы» деген ятлавлары орыс тилине Марина Колюбакина-Ахмедовадынъ коьширилуьвинде киргистилгенлер.

Йыйынтыкта 50-ге ювык авторлардынъ ятлавлары бар, эм китап 1 мынъ тираж болып баспадан шыккан. Оны шыгарувга лак халкы арасында аьдиллик аьрекетлери мен ийги белгили болган Сиражутин эм Марьям Ильясовлар коьмегин эткенлер.

А.УТЕЕВ,
Махачкала.

НОРКА ПО ЦЕНЕ КУРТКИ

РАССРОЧКА 0-0-24
без первоначального взноса
и переплаты

2 ИЮЛЯ
ТЕРЕКЛИ-МЕКТЕБ
ДОМ КУЛЬТУРЫ

- дубленки;
- мутон;
- каракуль;
- бобр;
- пушнина

ГАРАНТИЯ 2 ГОДА
МОРОЗКО
всероссийская меховая ярмарка

ЛУЧШИЙ
РОССИИ
ТОВАРОВ

www.шубы-белка.рф
8-800-333-40-81

бесплатный звонок по России

Рассрочку предоставляет ИП Плотников Д.И. сроком 1-24 месяца без первоначального взноса

Бораншы авыл яшавшысы
Диана Зарболгановага
26-ншы июньде 30 яска толаягы ман

Тувган куьн мен
Сени буьгуьн кутлаймыз.
Узак болсын
Бир берилген оьмиринъ.
Кувна, яйна,
Ийги куьним буьгуьн деп.
Яслык шагы -
Шешекейи яшавдынъ.

Кутлавшылар: атасы Идрис, анасы Сапият, аданасы Исмаил-Межитовлардынъ аьели.

СПОРТ

Аьдетли ойын озды

Бир неше йылар узагында аьдетке кирип, бизим район орталыгымызда «Сактыян топ» деп аталып, яслар турнири озгарылаган эди. Бу сынас «село Терекли-Мектеб» СП МО администрациясынынъ куьш салувы ман озгарылып келген.

– Тек оьткен эки йыл ишинде озгарылувы токталган эди, – дейди «село Терекли-Мектеб» СП МО администрация куьлыкшысы В.Аблезов. Бу йыл аьдет янъырды. Оьткен юма ишинде орталык парктынъ ишинде ерлескен спорт майданда авылдынъ туьрли ерлеринде яшайтаган яслар футбол ойынын ойнап, каравшыларды сукландырдылар.

Ойын бойынша доьрт командалар сынастылар: Терекли-Мектебинъ орталык орамларынынъ ясларыннан туьзилген команда – «Комета», «МЖС», «Дудаевка» эм «Победа» (булар оьз орамларынынъ атлары ман айырылдылар). Ойын кызыклы эди.

Ойнаганлар бириси де савгасыз калмадылар. Биринши орынга – 3мынъ маьнет, экинши орынга – 2 мынъ маьнет акша, уьшинши орынга – 1 мынъ маьнет акшалай баргы берилди, айырым Сый грамоталарга тийисли болганлар да бар эдилер.

Турнирдинъ барысында халкымыздынъ алал йигити, оьз атын ийгилик пен айттыратаган, республикалык футбол командасы сырасында ойнайтаган Алан Ярикбаевке де Разылык хат этилди. Терекли-Мектебинъ йыйылма командасына «село Терекли-Мектеб» СП МО администрациясы спорт кийимин савгалады.

Бу куьн «Сактыян топ» турниринде катнаскан командалар ишинде ийги орынды «Победа» командасы, экинши орынды – «Комета», уьшиншиди – «Дудаевка» командалары алдылар. Баьри катнасуьшылар да разы болып, ойынды озгардылар.

Г.САГИНДИКОВА.

«Шоьлтавысы» республикалык газетасынынъ куьлыкшылар коллективи ис йолдасы Магомед-Али Хановка суьйикли аьптеси

САЛИМЕТ
ЮНУСОВНА

топырак болганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, ога эм кардаштыванларына бассавлык йорайды.

КПРФ Ногай РК «Шоьлтавысы» республикалык газетасынынъ боьлик редакторы Магомед-Али Хановка суьйикли аьптеси

САЛИМЕТ
ЮНУСОВНА

оьлгени мен байланыслы болып каты кайгырувын билдиреди, ога эм ювыкларына бассавлык йорайды.

Терекли-Мектеб Кадрия атындагы орта школанынынъ оькытуьшылар коллективи

САЛИМЕТ
ЮНУСОВНА
САДЫКОВА

дуныядан тайганына каты кайгырады, онынъ аьелине эм кардаштыванларына бассавлык йорайды.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ) (+6)

ТОКТАСТЫРУВШЫЛАР:
Дагестан Республикадынъ Халк Йыйыны
эм Правительство.

Бас редактор – Кожеева Э.Ю.

Газета коьлем коммуникациялар тармагында эм маданият калымжады коршалавда законодательстводы тутувга тергев салув бойынша федераллык службасынынъ

ЮФО бойынша регионалык Управлениесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ФС 10-6455 (26 январь 2007 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары уьшин явапдылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспавага кол басылуь заманы – 17 саьатте. Баспавага кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
газета «Голос степи».

Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Общий отдел – 21-4-71

Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.

Тираж – 2150 экз.

Цена – 5 рублей.

Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии

ООО «Издательство «Лотос»

по адресу:

367018, ДР, г.Махачкала,

Проспект Петра I, 61.